

Bøn

Timothy Keller

TIMOTHY KELLER

BØN

Oversat af Anette Broberg Knudsen

 CREDO

INDHOLD

Indledning: Hvorfor skrive en bog om bøn?	7
FØRSTE DEL: BØN SOM ØNSKE	13
1. Bønnens nødvendighed	15
2. Bønnens vældige betydning	26
ANDEN DEL: HVORDAN FORSTÅR VI BØN?	41
3. Hvad er bøn?	43
4. Samtale med Gud	59
5. Når vi møder Gud	76
TREDJE DEL: NÅR VI LÆRER AT BEDE	91
6. Breve om bøn	93
7. Bønnens regler	108
8. Bønnen over alle andre	119
9. Bønnens prøvesten	131
FJERDE DEL: DYBERE IND I BØNNEN	155
10. En samtale: en meditation over hans ord	157
11. Som at se ham ansigt til ansigt	178
FEMTE DEL: BØN I PRAKSIS	201
12. Ærbødighed: en lovsang til hans hellighed	203
13. Nærhed: opdag nåden	221
14. Kamp: bed ham om hjælp	240
15. Helt konkret: den daglige bøn	259

Appendiks: andre forslag til bøn	284
Tak	289
Om forfatteren	291
Noter	293

HVORFOR SKRIVE EN BOG OM BØN?

For nogle år siden gik det op for mig, at jeg som præst ikke havde en lettilgængelig bog, jeg kunne give til mennesker, der gerne ville vide noget om kristen bøn og lære at bede. Det betyder ikke, at der ikke findes fremragende bøger om bøn. Mange ældre værker er fyldt med uendelig meget mere visdom og går mere i dybden end noget, jeg nogensinde kan producere. Det bedste materiale om bøn er allerede skrevet.

Men mange af disse udmærkede bøger er skrevet på et så forældet sprog, at de er utilgængelige for de fleste læsere i dag. Der-til kommer, at de som regel enten er teologiske, opbyggelige eller praktiske, men kun sjældent kombinerer teologien med erfaringen eller det metodiske under én hat.¹ En bog, der kommer omkring hele emnet bøn, er nødt til at behandle alle tre aspekter. Samtidig bruger stort set alle de klassiske bøger om bøn temmelig meget tid på at advare læseren om former for bøn, som på deres tid var åndeligt meningsløse eller ligefrem skadelige. Advarsler af den type er nødt til at blive opdateret for hver ny generation.

TO FORMER FOR BØN?

Forfattere, der i nyere tid har skrevet om bøn, har som regel ét af to synspunkter. I vore dage lægger de fleste vægten på bønnen som en måde at opleve Guds kærlighed på og til at blive ét med ham. De lover et liv i fred og uophørlig hvile i Gud. Nogle forfattere aflægger glædestrålende vidnesbyrd om, hvordan de jævnlige føler sig omsluttet af det guddommelige nærvær. Andre bøger derimod ser ikke først og fremmest bønnen som en indre hvile, men som et råb til Gud om at lade hans rige bryde frem. Bønnen bliver set som en brydekamp, ofte – eller måske som regel – uden nogen klar fornemmelse af Guds umiddelbare nærvær. Et eksempel på det er bogen *The Still Hour* af Austin Phelps.² Hans udgangspunkt er, at det normale i kristen bøn er fornemmelsen af, at Gud er fraværende, og at det for de fleste er vanskeligt at få erfaringen af Guds nærvær.

En anden bog med samme vinkel er Donald G. Bloesch's *The Struggle of Prayer*. Her kritiserer han det, han kalder "kristen mystik".³ Han går imod den tanke, at det endelige mål for bøn er personlig kommunikation med Gud. Han mener, at bønnen på den måde bliver et selvisk "mål i sig selv".⁴ Ifølge ham handler bøn ikke først og fremmest om fredfyldt refleksion, men om indtrængende at anråbe Gud om, at hans rige må blive virkeliggjort i verden og i vores liv. Det egentlige mål med bønnen er "at være lydige mod Guds vilje, ikke at skue hans væsen."⁵ Bøn er ikke primært en indre sindstilstand; bøn er at give sig ind under Guds planer.

Hvad ligger der til grund for to så forskellige synspunkter – det, vi kunne kalde "fællesskabscentreret" og "Gudsrige-centreret" bøn? Én forklaring er, at det afspejler, hvad folk faktisk oplever. Nogle oplever, at de ikke reagerer følelsesmæssigt på Gud, og at det er utroligt svært for dem bare at koncentrere sig om bøn i nogle få minutter. Andre oplever jævnlige en følelse af Guds nærvær. Det

er i hvert fald en del af forklaringen på forskellen. Men teologiske forskelle spiller også en rolle. Bloesch mener, at den mystiske bøn passer bedre sammen med den katolske opfattelse af, at Guds nåde ved dåben og nadveren bliver direkte indgydt i os, end med den protestantiske tro på, at vi bliver frelst ved tro på Guds ord og løfterne i evangeliet.⁶

Hvilket syn på bøn er så det bedste? Er den fredfyldte tilbedelse eller det insisterende råb til Gud den højeste form for bøn? Det spørgsmål går ud fra, at svaret er fuldstændig enten-eller, hvilket ikke er sandsynligt.

FÆLLESSKABET OG GUDSRIGET

For at komme videre må vi vende os til Salmernes Bog, Bibelens inspirerede bønnebog. Der ser vi, at begge oplevelser af bøn er fyldigt repræsenteret. Der er salmer som Salme 27, 63, 84, 131 og det "store halleluja" i Salme 146-150, der tegner et billede af tilbedelse og fællesskab med Gud. I Salme 27,4 siger David, at han kun ønsker sig ét af Herren i sin bøn: at "fryde mig over Herrens herlighed". David bad faktisk også for andre ting, men han mener i hvert fald som minimum, at der ikke er noget bedre end at erfare Guds nærvær. Derfor siger han: "Gud, du er min Gud ... min sjæl tørster efter dig ... Ja, jeg vil skue dig i helligdommen og se din magt og herlighed, for din troskab er bedre end livet. Mine læber skal lovsynge dig" (Sl 63,2-4). Mens han er i Guds nærhed og tilbeder ham, siger han, at hans "sjæl mættes som af fede retter" (Sl 63,6). Det er virkelig fællesskab med Gud.

Men der er endnu flere salmer, der indeholder klager, råb om hjælp eller krav om, at Gud viser sin magt i verden. Der bliver også givet udtryk for stærke oplevelser af, at Gud er fraværende. Her ser

vi virkelig bønnen som kamp. Salme 10, 13, 39, 42-43 og 88 er blot nogle af dem. Salme 10 begynder med at spørge Gud, hvorfor han “står så langt borte” og “skjuler” sig i trange tider. Pludselig råber forfatteren: “Rejs dig, Herre, løft din hånd, Gud, glem ikke de hjælpeløse!” (Sl 10,12). Men det er, som om han taler lige så meget til sig selv som til Gud. “Du ser ulykke og sorg, du skal mærke dig det og tage dig af det ... Du er den faderløses hjælper” (Sl 10,14). Salmen ender med, at salmisten bøjer sig for Guds visdom og Guds tidsplan, selv om han stadig lidenskabeligt råber på retfærdighed på jorden. Salmernes Bog understøtter altså både den fællesskabs-søgende og den gudsrige-søgende bøn.

Ud over at se på de bønner, vi faktisk finder i Bibelen, må vi også overveje Skriftens teologi om bøn – hvad er det i Gud og i vores natur som skabninger, der gør, at mennesker er i stand til at bede? I Bibelen hedder det, at Jesus Kristus er vores mellemmand, så vi frimodigt kan træde frem for Guds trone og anråbe ham om at afhjælpe vores nød, selv om vi ikke i os selv fortjener det (Hebr 4,14-16; 7,25). Vi får også at vide, at Gud selv bor i os ved sin ånd (Rom 8,9-11) og hjælper os med at bede (Rom 8,26-27), så vi allerede nu i troen kan skue Herrens herlighed (2 Kor 3,18). Bibelens teologi støtter altså både den fællesskabs-søgende og den gudsrige-søgende bøn.

Hvis vi tænker nærmere over det, opdager vi, at de to former for bøn ikke er modsætninger, ja, ikke engang er klart afgrænset mod hinanden. Vores tilbedelse af Gud er gennemvævet med bønner om Guds indgriben. Når vi priser Gud, beder vi “helliget blive dit navn” og beder ham dermed om at vise sin herlighed for verden, så alle må ære ham som *deres* Gud. Og ligesom tilbedelsen nødvendigvis må indeholde bøn om Guds indgriben, sådan må bønnen om gudsrigets frembrud også indeholde en bøn om at lære Gud bedre

at kende. *The Westminster Shorter Catechism* (et af den presbyterianske kirkes bekendelsesskrifter, o.a.) siger, at formålet med mennesket er at “ære Gud og glæde sig over ham i evighed”. I denne berømte sætning ser vi en henvisning til både gudsrige-bønnen og fællesskabsbønnen. De to ting – at ære Gud og glæde sig over ham – falder ikke altid sammen her i livet, men i sidste ende må det blive ét og det samme. Vi kan godt bede om, at Guds rige må bryde frem, men hvis vi ikke glæder os helhertet over Gud med alt, hvad der er i os, så ærer vi ham faktisk ikke som Herre.⁷

Når vi vender os til mange af de største teologer, der i tidens løb har skrevet om bøn – som for eksempel Augustin, Martin Luther og Jean Calvin – så ser vi, at de ikke pænt lader sig indordne i en af de to kategorier.⁸ Ja, selv den fremtrædende katolske teolog Hans Urs von Balthasar har forsøgt at give en modvægt til den mystiske, kontemplative bønstradition. Han advarer mod at vende sig for meget indad.⁹

FRA PLIGT TIL GLÆDE

Hvad skal vi så mene om det hele? Vi må ikke drive en kile ind imellem den bøn, der søger det personlige fællesskab med Gud, og den bøn, der søger Guds riges vækst i vores hjerter og i verden. Og hvis vi holder de to ting sammen, så er fællesskabet på den ene side ikke blot den ordløse, mystiske erfaring, og vores råb til Gud er på den anden side ikke blot et forsøg på at opnå Guds velvilje “for vores mange ord” (Matt 6,7).

Bogen her vil pege på, at bøn *både* er samtale og møde med Gud. De to opfattelser giver os en definition på bøn og nogle redskaber til at få et dybere bønsliv. De traditionelle former for bøn – tilbedelse, syndsbe kendelse, taksigelse og bøn om indgriben – er

på én gang konkret praksis såvel som dyb erfaring. Vi må erfare ærefrygten ved at tilbede Gud i hans herlighed, nærheden ved at finde ind i hans nåde og kampen ved at bede om hans hjælp. For gennem alt det kan vi lære hans væsen at kende som en åndelig virkelighed. Bøn er altså *både* ærefrygt og nærhed, *både* kamp og virkelighed. Vi oplever ikke alle aspekterne, hver gang vi beder, men alle fire aspekter bør være væsentlige dele af vores bøn set over hele livsforløbet.

J.I. Packer og Carolyn Nystroms bog om bøn har en undertitel, der på en fin måde opsummerer det hele. Bøn er "at finde vej fra pligt til glæde". Dét er den rejse, bønnen tager os med ud på.

FØRSTE DEL

BØN SOM ØNSKE

BØNNENS NØDVENDIGHED

“VI KLARER DET IKKE”

Jeg var omkring 50, da jeg opdagede bønnen. Det var jeg simpelt hen nødt til. I efteråret 1999 havde jeg et undervisningsforløb om Salmernes Bog. Da gik det op for mig, at jeg kun kradsede i overfladen af alt det, som Bibelen både fordrer og lover med hensyn til bøn. Senere kom de mørke uger i New York omkring 11. september 2001, da hele byen sank ned i en kollektiv depression, selv om den begyndte at komme til hæfterne igen. I min egen familie blev skyggerne endnu dybere, da min kone, Kathy, kæmpede med virkningerne af Crohns sygdom. Endelig fik jeg selv konstateret kræft i skjoldbruskkirtlen.

På et tidspunkt i alt det bad min kone mig indtrængende om at gøre noget sammen med hende, som vi aldrig havde været i stand til at mønstre selvdisciplin nok til at gøre regelmæssigt. Hun spurgte mig, om jeg ville bede sammen med hende hver aften. *Hver aften.* Hun brugte et billede, der tydeligt viste, hvad hun følte. Som vi husker det, sagde hun noget i den her retning:

Forestil dig, at du fik en så alvorlig diagnose, at lægen sagde, at du ville dø i løbet af få timer, medmindre du tog en bestemt slags medicin – en pille hver aften, inden du lagde dig til at sove. Forestil dig, at du fik at vide, at du ikke måtte glemme det

en eneste gang, for så døde du. Ville du glemme det? Ville det ikke kikse for dig nogle aftener? Nej – det ville være så vigtigt, at du ikke ville glemme det. Det ville aldrig kikse. Og hvis vi ikke beder sammen til Gud, klarer vi det ikke, fordi der er så mange problemer. Jeg gør i hvert fald ikke. Vi er nødt til at bede, det må ikke bare smutte for os.

Måske var det, fordi det var så stærkt et billede, måske var det bare det rette øjeblik, måske var det Guds ånd. Eller hvad der er det mest sandsynlige: Det var Guds ånd, der brugte det rette øjeblik og det stærke billede. Tiøren faldt for os begge. Det gik op for os, hvor alvorligt emnet var, og vi indså, at når det var så indiskutabelt nødvendigt, var det noget, som vi kunne gøre. Det er mere end 12 år siden nu, og Kathy og jeg kan ikke huske, at vi har misset vores fælles aftenbøn en eneste aften, om ikke andet så over telefonen, selv når vi har opholdt os i hver vores verdensdel.

Det var både Kathys chokerende udfordring og min egen voksende erkendelse af, at jeg simpelt hen ikke *forstod* bøn, der satte mig i gang med at søge. Jeg ønskede at få et langt bedre personligt bønsliv. Jeg begyndte at læse bredt om emnet og at eksperimentere med bøn. Ved at se mig omkring fandt jeg hurtigt ud af, at jeg ikke var alene.

“ER DER IKKE NOGEN,
DER KAN LÆRE MIG AT BEDE?”

Flannery O'Connor var en berømt forfatter fra sydstatene i USA. Som 21-årig læste hun litteratur i Iowa, og på det tidspunkt søgte hun et dybere bønsliv. Det var hun nødt til.

I 1946 begyndte hun på en håndskrevet dagbog om bøn. Her beskriver hun, hvordan hun kæmper for at blive en stor forfatter. “Det er mit højeste ønske at få succes i verden med det, jeg gerne vil ... Jeg bliver så skuffet over mit arbejde ... Det er hårdt at hæfte ordet middelmådig på sig selv ... men det er alligevel umuligt ikke at kaste det i hovedet på mig selv ... Selv har jeg ikke noget at være stolt over. Jeg er dum, lige så dum som de mennesker, jeg gør nar ad.” Den slags udgydelser kan man finde i enhver kunstnerspires dagbog, men O’Connor gjorde noget andet med sine følelser. Hun bad dem. Her fulgte hun en ældgammel vej ligesom salmisterne i Det Gamle Testamente, der ikke blot identificerede deres følelser, satte ord på dem og på den måde fik luft; de bearbejdede dem også hensynsløst ærligt over for Gud. O’Connor skrev om noget, der var

... snarere et kunstnerisk udtryk, end en egentlig tanke på dig, og jeg føler mig inspireret af den kærlighed, jeg ville ønske, jeg ejede. Kære Gud, jeg er ikke i stand til at elske dig, sådan som jeg gerne ville. Du er nymånens smalle streg, som jeg kan se, og mit eget selv er jordens skygge, der forhindrer mig i at se hele månen ... det, jeg frygter, kære Gud, er, at skyggen af mit selv vokser sig så stor, at den blokerer for hele månen, og jeg bedømmer mig selv ud fra den skygge, der ingenting er. Jeg kender dig ikke, Gud, fordi jeg selv står i vejen.¹⁰

Her genkender O’Connor det, som Augustin tydeligt indså i sin egen dagbog om bøn, hans *Bekendelser*, nemlig at hvis vi vil leve et godt liv, må vi omprioritere vores kærlighed. Hvis vi elsker vores egen succes mere end Gud og vores næste, bliver hjertet hårdt, og vi bliver dårligere til at føle og fornemme. Og ironisk nok gør det os til dårligere kunstnere. O’Connor var faktisk en ualmindelig

talentfuld forfatter og kunne nemt være blevet hovmodig og selvoptaget, og netop derfor fandt hun sit eneste håb ved konstant at korrigere sin sjælelige kurs i bøn til Gud. “Åh Gud, gør min tanke klar. Rens mit sind gennemskueligt? Gør det rent ... Vil du ikke nok hjælpe mig med at komme ned under tingene og finde det sted, hvor du er?”¹¹

Hun reflekterede over selve det at skrive sine bønner i dagbogen. Hun kunne se, der var et problem med formen. “Det står klart for mig, at det ikke rigtig er en direkte bøn. Bøn er ikke engang så velovervejet som det her – det sker i øjeblikket, og det her er for langsomt for øjeblikket.”¹² Så var der faren for, at det, hun skrev, i virkeligheden ikke var bøn, men bare en måde at få luft på. “Jeg ... ønsker, at det her skal være ... en måde at tilbede Gud på. Men måske er det mere terapeutisk ... med et element af selvet, der ligger under for sine egne tanker.”¹³

Men alligevel troede hun på, at hun med dagbogen “var begyndt på et nyt afsnit af mit åndelige liv ... og gjort mig fri af visse ungdommelige vaner og måder at opfatte tingene på. Der skal ikke meget til for at få os til at indse, hvor naragtige vi er, men det lidt, der skal til, tager lang tid. Lidt efter lidt ser jeg, hvor latterlig jeg er.”¹⁴ O’Connor lærte, at bøn ikke blot handler om at udforske sit eget subjektive sind på egen hånd. Man er sammen med En Anden, og han er unik. Gud er den eneste, man ikke kan skjule noget for. Over for ham kommer man uundgåeligt til at se sig selv i et nyt og unikt lys. Bønnen fører dermed til en selvforståelse, som det er umuligt at opnå på andre måder.

Som en rød tråd gennem O’Connors dagbog går hendes længsel efter virkelig at lære at bede. Instinktivt vidste hun, at bønnen var nøglen til alt det, hun ønskede at gøre og blive til i livet. Hun kunne ikke stille sig tilfreds med de overfladiske religiøse ritualer, hun

tidligere havde overholdt. “Det er ikke min mening at fornægte de traditionelle bønner, jeg har bedt hele mit liv; men det har været noget, jeg bare har sagt uden at føle noget. Jeg kan mærke kærlighedens varme slå imod mig, når jeg tænker og skriver på denne måde til dig. Jeg beder dig: Lad ikke psykologernes forklaringer på det her pludselig få mig til at blive kold.”¹⁵

Hen imod slutningen af et afsnit udbryder hun simpelt hen: “Er der ikke nogen, der kan lære mig at bede?”¹⁶ Også i dag er der millioner af mennesker, der stiller det samme spørgsmål. Der er en fornemmelse af, at bønnen er livsvigtig – vi *er nødt* til at bede. Men hvordan?

ET FORVIRRENDE LANDSKAB

I hele den vestlige verden er der en voksende interesse for spiritualitet, meditation og kontemplation. Den begyndte for en generation siden, måske inspireret af den meget omtalte interesse for østlig religion, som the Beatles havde, og måske fremskyndet af tilbagegangen for institutionel religion. Færre og færre mennesker går regelmæssigt til gudstjeneste, men alligevel er der stadig en form for åndelig sult. I dag er der ingen, der bliver overrasket over at læse i en artikel i *New York Times*, at Robert Hammond, en af grundlæggerne af High Line-byparken i Western Chelsea-kvarteret på Manhattan, tager på en tre måneders meditationsretræte i Indien.¹⁷ Hvert år strømmer vesterlændinge i massevis til ashrams og andre spirituelle retrætecentre i Asien.¹⁸ Rupert Murdoch (den kontroversielle australsk-amerikanske mediemogul, o.a.) skrev for nylig på Twitter, at han var ved at lære Transcendental Meditation. “Alle anbefaler det,” skrev han. “Ikke let at få begyndt, men det siges at være godt for alt!”¹⁹

Inden for den kristne kirke har der været en lignende eksplosiv interesse for bøn. Der er en markant bevægelse tilbage mod gamle former for meditation og kontemplation. I dag er der et mindre imperium af institutioner, organisationer, netværk og rådgivere, der underviser og coacher i metoder som centrerede bøn, kontemplativ bøn, "lyttende" bøn, *lectio divina* og flere andre, alt sammen under fællesbetegnelsen "spirituelle øvelser".²⁰

Men man kan imidlertid ikke beskrive hele denne interesse som en enkelt, sammenhængende "bølge". Det er snarere forskellige stærke tværstrømninger, der skaber farefuldt oprørte vande for mange søgende mennesker. Der har været rejst betydelig kritik af det nye fokus på kontemplativ spiritualitet både i den katolske kirke og i protestantiske kirker.²¹ Da jeg begyndte at se mig om efter materiale til at hjælpe mig i mit bønsliv, opdagede jeg, hvor forvirrende landskabet var.

"EN INTELLIGENT MYSTIK"

Vejen fremad viste sig for mig at være en tilbagevenden til mine egne åndeligt-teologiske rødder. I mit første præsteembede i Virginia og senere igen i New York havde jeg holdt en række prædikener over Paulus' brev til romerne. Midt i kapitel 8 skriver Paulus:

I har jo ikke fået en ånd, som giver trællekår, så I atter skulle leve i frygt, men I har fået den ånd, som giver barnekår, og i den råber vi: Abba, fader! Ånden selv vidner sammen med vores ånd om, at vi er Guds børn. (Rom 8,15-16).

Guds ånd forsikrer os om, at vi er genstand for Guds kærlighed. Først giver Ånden os mulighed for at nærme os den store Gud og

kalde på ham som vores kærlige Far. Derefter slår Ånden følge med vores ånd og tilføjer et mere direkte vidnesbyrd. Jeg kom først rigtig ind på livet af disse vers, da jeg læste en prædikensamling af D. Martyn Lloyd-Jones, en britisk prædikant og forfatter fra midten af 1900-tallet. Han hævdede, at Paulus skrev om en dyb erfaring af Guds virkelighed.²² Efterhånden fandt jeg ud af, at de fleste nutidige bibelfortolkere generelt er enige om, at disse vers – sådan som en forsker i Ny Testamente formulerer det – beskriver “en uudsigelig religiøs erfaring”, fordi der er tale om en forvisning om Guds urokkelige kærlighed, der er “mystisk i ordets bedste betydning”. Thomas Schreiner tilføjer, at vi ikke må “gå let hen over det følelsesmæssige grundlag” for erfaringen. “Der er nogle, der vender sig bort fra denne tanke, fordi den er subjektiv, men det misbrug, der i visse kredse sker af det subjektive, kan ikke fjerne de ’mystiske’ og følelsesmæssige dimensioner i den kristne erfaring.”²³

Lloyd-Jones’ fremstilling førte mig også tilbage til forfattere, jeg havde læst på præsteseminariet, som for eksempel Martin Luther, Jean Calvin, den britiske 1600-tals teolog John Owen og den amerikanske 1700-tals filosof og teolog Jonathan Edwards. Hos dem var der ikke tale om et valg mellem sandhed *eller* ånd, mellem dogme *eller* erfaring. En af de bedste af de gamle teologer – John Owen – var især til stor hjælp her. I en evangelieprædiken var Owen meget omhyggelig med at lægge det dogmatiske fundament for den kristne frelse. Men pludselig tilskyndede han sine tilhørere til at “få en *erfaring* af evangeliets kraft ... i dit eget hjerte, ellers gælder al din møj kun en stakket frist.”²⁴ En sådan hjertets erfaring af evangeliets kraft kan kun ske i bøn, både offentligt i den forsamlede kristne menighed og privat i meditation.

I min søgen efter et dybere bønsliv valgte jeg en bagvendt tilgang. Jeg undgik bevidst overhovedet at læse nogen nyere bøger

om bøn. I stedet gik jeg tilbage til de historiske tekster fra den kristne teologi, der havde formet mig, og jeg begyndte at stille dem spørgsmål om bøn og erfaringen af Gud – spørgsmål, der ikke havde stået særligt klart for mig, da jeg studerede de samme tekster på universitetet flere årtier tidligere. Jeg opdagede adskillige ting, som jeg tidligere fuldstændig havde overset. Jeg fandt vejledning til bønnens indre liv og åndelige erfaringer, der førte mig om på den anden side af de understrømme og hvirvler i de moderne bevægelsers åndelige debat. En af dem, jeg rådførte mig med, var den skotske teolog John Murray, der lærte mig at forstå noget meget vigtigt:

Det er nødvendigt, at vi anerkender, at der er *en intelligent mystik* i troens liv ... et levende fællesskab og en samhørighed med den ophøjede og allestedsnærværende Forløser ... Han taler fortroligt med sit folk, og hans folk taler fortroligt med ham i en bevidst, gensidig kærlighed ... Et liv i sand tro kan ikke blot være en kold og metallisk accept. Det må omfatte kærlighedens og fællesskabets lidenskab og varme, fordi fællesskab med Gud er al sand religions krone og højdepunkt.²⁵

Murray var ikke en forfatter, der forfaldt til lyriske passager. Men når han taler om “mystik” og “fællesskab” med ham, der døde og lever i evighed for os, går han ud fra, at kristne har en tydelig kærlighedsrelation til ham, og at de faktisk har en mulighed for personlig kendskab og erfaring af Gud, der overgår al fantasi. Hvilket selvfølgelig vil sige bøn – men hvilken bøn! Midt i afsnittet citerer Murray Peters første brev: “Ham elsker I uden at have set ham, ham tror I på nu uden at se ham, men I skal juble med en uudsigelig, forklaret glæde.” Den ældre King James-oversættelse taler om

en “glæde, usigelig og fuld af herlighed”. Andre oversættelser taler om en “herlig glæde hinsides ord.”²⁶

Jeg grundede over det vers og måtte forestille mig, at Peter, der skrev til kirken, kunne henvende sig til alle sine læsere på den måde. Han sagde ikke: “Ja, der er nogle af jer, der er så åndeligt højt udviklede, at I er begyndt at opleve tider med uendelig glæde i bønnen. Jeg håber, at I andre kan følge med.” Nej, han gik ud fra, at det var normalt nogle gange at opleve en overvældende glæde i bønnen. Jeg følte mig dømt.

En af Murrays formuleringer vakte særlig genklang, nemlig ordene om, at vi er kaldet til en *intelligent* mystik. Det betyder et møde med Gud, der ikke alene involverer hjertets følelser, men også sindets overbevisning. Vi er ikke kaldet til at vælge mellem et kristenliv, der baserer sig på sandhed og dogmer, *eller* et liv fyldt af åndelig kraft og erfaring. De to sider hører sammen. Jeg skulle ikke smide min teologi over bord for at kaste mig ud i en søgen efter “noget mere”, efter erfaring. I stedet skulle jeg bede Helligånden om hjælp til at erfare min teologi.

AT LÆRE AT BEDE

Som Flannery O'Connor så gribende spurgte: Hvordan lærer vi så at bede?

Sommeren efter at jeg var blevet behandlet for kræft i skjoldbruskkirtlen, foretog jeg fire praktiske ændringer i mit personlige andagtsliv. For det første brugte jeg flere måneder på at gennemgå Salmernes Bog og lave et resumé af hver salme. Det satte mig i stand til at begynde at bede mig gennem Salmernes Bog regelmæssigt, så jeg kommer dem alle sammen igennem flere gange på et år.²⁷ For det andet begyndte jeg at afsætte en tid til meditation som

en overgang mellem min bibellæsning og min bøn. For det tredje gjorde jeg alt, hvad jeg kunne, for at bede både morgen og aften i stedet for kun om morgenen. For det fjerde begyndte jeg at bede med større forventning.

Det tog et stykke tid for forandringerne at bære frugt, men efter at have holdt fast i den praksis et par år, begyndte jeg at opleve visse gennembrud. Siden er det gået lidt op og ned, men til trods for det har jeg fundet en ny harmoni i Kristus og samtidig en ny smerte, for nu kan jeg tydeligere se mit hjerte i det nye lys fra en levende bøn. Der har med andre ord både været flere fredfyldte erfaringer af kærlighed og flere kampe for at se Gud sejre over det onde i mit hjerte såvel som i verden. De to måder at opleve bøn på, som vi var inde på i indledningen, er vokset sammen som et par tvillingetræer. Og jeg tror, det er sådan, det skal være. Det ene stimulerer det andet. Resultatet har været en åndelig vitalitet og styrke, som denne kristne præst, trods alle mine prædikener, aldrig har haft før. Resten af bogen her er en gennemgang af, hvad jeg har lært.

Ikke desto mindre er bøn et overordentlig vanskeligt emne at skrive om. Det er ikke først og fremmest, fordi det er så udefinerligt, men fordi vi over for bønnen føler os så små og hjælpeløse. Lloyd-Jones sagde engang, at han aldrig havde skrevet om bøn, fordi han følte, han ikke slog til på det område.²⁸ Jeg tvivler dog på, at selv de bedste forfattere, der i tidens løb har skrevet om bøn, har følt sig mere egnede til det, end Lloyd-Jones gjorde. Den britiske forfatter P.T. Forsyth fra starten af 1900-tallet giver bedre udtryk for mine følelser og forhåbninger, end jeg selv kan:

Det er en svær og overvældende opgave at skrive om bøn, og man frygter for at røre ved Arken ... Men måske ser Han, der

lever evigt, også med nådige øjne på indsatsen for at gøre selv forbønnen til en bøn om bedre at forstå, hvordan man skal bede.²⁹

Bøn er den eneste vej ind til ægte selverkendelse. Det er også især ad den vej, vi oplever store forandringer – når vi omprioriterer vores kærlighed. Det er gennem bønnen, Gud giver os mange af de ufattelige ting, han har til os. Ja, bønnen gør det mere sikkert for Gud at give os nogle af de ting, vi ønsker allermost. Det er gennem bøn, vi kender Gud, det er gennem bøn, vi i sidste instans behandler Gud *som* Gud. Bønnen er ganske enkelt nøglen til alt det, vi har behov for at gøre og være i livet.

Vi må lære at bede. Det er vi nødt til.